

**MINISTERE DE LA REGION DE
BRUXELLES-CAPITALE**

**MINISTERIE VAN HET BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK GEWEST**

ARRETE DU BESLUIT VAN DE
GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE
BRUXELLES-CAPITALE ENTAMANT LA REGERING HOUDENDE INSTELLING
PROCEDURE DE CLASSEMENT COMME VAN DE PROCEDURE TOT
ENSEMBLE DE LA TOTALITE DES BESCHERMING ALS GEHEEL VAN DE
ANCIENS PAVILLONS D'OCTROI SIS TOTALITEIT VAN DE VOORMALIGE
PORTE DE NINOVE, 1 ET 2 A BRUXELLES OCTROOIPAVILJOENEN GELEGEN
NINOOFSEPOORT 1 EN 2 TE BRUSSEL

Le Gouvernement de la Région de Bruxelles- De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,
Capitale,

Vu l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la Gelet op de ordonnantie van 4 maart 1993
conservation du patrimoine immobilier, inzake het behoud van het onroerende erfgoed,
notamment l'article 18; inzonderheid op artikel 18;

Sur la proposition du Ministre-Président chargé Op de voordracht van de Minister-Voorzitter
des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement belast met Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling,
et des Monuments et Sites, Huisvesting en Monumenten en Landschappen,

ARRETE :

BESLUIT :

Article 1er - Est entamée la procédure de classement comme ensemble de la totalité des anciens pavillons d'octroi sis Porte de Ninove, 1 et 2 à Bruxelles, connus au cadastre de Bruxelles, 11e division, section M, 12e feuille, parcelles n°s 2612 a et 2611 a, en raison de leur intérêt historique et artistique, précisé dans l'annexe I du présent arrêté.

Artikel 1 - Wordt ingesteld de procedure tot bescherming als geheel van de totaliteit van de voormalige octrooipaviljoenen gelegen Ninoofsepoort 1 en 2 te Brussel, bekend ten kadaster te Brussel, 11de afdeling, sectie M, 12de blad, percelen nrs 2612 a en 2611 a., wegens hun historische en artistieke waarde, zoals nader bepaald in bijlage I van dit besluit.

La délimitation de l'ensemble est reprise sur le plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

De afbakening van het geheel wordt aangeduid op het plan in bijlage II van dit besluit.

Art. 2 - La zone de protection relative au monument décrit dans l'article 1er comprend l'ensemble des parcelles et des voiries ainsi que les parties de parcelles et de voiries reprises dans le périmètre délimité sur le plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

Art. 2 - De vrijwaringszone met betrekking tot het in artikel 1 vermelde monument omvat het geheel van de percelen en de wegen, alsook gedeelten van de percelen en de wegen opgenomen in de omtrek zoals afgebakend op het plan in bijlage II van dit besluit.

Art. 3 - Le ministre qui a monuments et sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

Art. 3 - De minister bevoegd voor de monumenten en landschappen, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Bruxelles, le 05.02.1998

Brussel, 05.02.1998

Par le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale et Ministre des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en Minister van Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen,

Charles PICQUE

vervaardigd door bevoegd verklaard afschrift

Nadine SOUGNÉ

Chancellerie

publ. - Kennel

ANNEXE I A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE ENTAMANT LA PROCEDURE DE CLASSEMENT COMME ENSEMBLE DE LA TOTALITE DES ANCIENS PAVILLONS D'OCTROI SIS PORTE DE NINOVE, 1 ET 2 A BRUXELLES

Réf. cadastrale : Bruxelles, 11e division, section M, 12e feuille, parcelles n°s 2612 a et 2611 a

Description sommaire :

L'ensemble se compose de deux petits édifices symétriques d'un niveau, de plan rectangulaire. Les façades sont couvertes d'un parement entièrement en pierre bleue, appareillé en bossages plats. Les petits côtés ainsi que la partie centrale en ressaut des longs côtés sont traités comme un mur-pignon, et ouverts de trois arcades cintrées sur pilastres ou colonnes toscans, dont les impostes forment un cordon continu. Ces arcades abritent des baies rectangulaires surmontées d'une baie d'imposte cintrée, aveugle. Sur les longs côtés, l'arcade centrale est percée d'une porte et précédée d'un emmarchement. Les arcades à colonnes des petits côtés en vis à vis ouvrent sur un porche en-oeuvre, au fond duquel se trouve répétée l'ordonnance visible sur les longs côtés. Les quatre pignons sont percés d'un oculus bordé d'une couronne de laurier. Une corniche sur modillons couronne l'élévation en bordant les pignons. On observe qu'un surhaussement du niveau du sol environnant a fait disparaître une partie du soubassement et des emmarchements des accès.

La toiture se compose de deux bâtières croisées, couvertes de roofing et d'ardoises, entourant un puits de lumière central, protégé par des murs attiques.

Le n° 1, habité par un éclusier du canal tout proche, a conservé son intérieur d'origine qui comporte trois niveaux. On accède à la cave, voûtée, par un escalier en pierre bleue. Au rez-de-chaussée, deux pièces se répartissent de part et d'autre d'un escalier axial, sous verrière, donnant accès aux combles. Ceux-ci comprennent un grenier et une chambre mansardée.

Au n° 2, actuellement vide, le plan primitif est encore lisible malgré l'état déplorable du bâtiment. Toutefois l'escalier central et certains plafonds ont aujourd'hui disparu.

Intérêt historique et artistique présenté par les biens selon les critères définis à l'article 2, 1° de l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier :

Avec les pavillons de la porte d'Anderlecht et du Bois de la Cambre, ces constructions sont les derniers témoins de l'ancienne barrière d'octroi qui ceinturait le Pentagone. Cette barrière fiscale, aménagée après la démolition de l'enceinte fortifiée au début du XIXe siècle, était matérialisée par des grilles et un fossé, les points de passage, aux portes de la ville, étant marqués par des paires de pavillons. Ceux-ci abritaient des postes de garde pour le contrôle des passeports et les bureaux de l'octroi, taxe communale perçue sur certaines denrées entrant en ville. Les pavillons d'octroi ne furent pas tous construits à la même époque et sont dus à différents architectes. Après l'abolition de l'octroi en 1860, les pavillons, devenus inutiles, furent démolis, pour permettre l'élargissement des boulevards, ou reconvertis.

Les pavillons subsistants furent conçus par Auguste Payen fils (1801-1877), architecte de la Ville de Bruxelles et auteur du tronçon ouest des boulevards de ceinture. Ces portes de ville miniatures, construites dans la pure tradition néoclassique, sont caractéristiques de l'oeuvre de cet architecte. Elles sont une application fidèle des principes de l'architecte français J.N.L. Durand, théoricien du néoclassicisme. Ces édifices qui se voulaient donc très fonctionnels affichent le même aspect austère et sobre, mais divergent quelque peu dans le traitement décoratif. Au-delà de leur aspect utilitaire, ces petits monuments avaient aussi pour fonction de glorifier la puissance édilitaire, de marquer l'entrée de la ville et de contribuer à son embellissement.

Les pavillons de la porte de Ninove furent construits en 1833-1834. Ils ressemblent fort à ceux, disparus, de la porte du Rivage. Avant le détournement du canal en 1948-1949, ils étaient situés sur une esplanade en avancée sur la voie d'eau, que l'on franchissait par un pont, dans l'axe passant entre les deux pavillons. L'un de ceux-ci (actuel n° 2) abritait d'ailleurs des locaux pour le pontier et pour l'octroi, chacun pour moitié. L'autre servait à un corps de garde et à la vérification des passeports.

La porte de Ninove n'existait pas dans la 2e enceinte fortifiée mais fut créée en 1816, pour donner accès à la chaussée de Ninove, nouvellement ouverte. Les bâtiments actuels remplacent ceux d'une première porte aménagée en 1820, à partir d'éléments provenant de la porte Napoléon située à l'extrémité de la rue de Laeken.

Les pavillons de la porte de Ninove sont les seuls à ne pas avoir été déplacés et à avoir conservé tant leur aspect extérieur que leur disposition intérieure d'origine. Ils constituent donc probablement les témoins les plus fidèles de l'ancien dispositif de la barrière d'octroi. A ce titre, et vu leur qualité architecturale, ils méritent donc d'être classés et dignement mis en valeur.

Vu pour être annexé à l'arrêté du 05.02.1998.

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale et Ministre des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites

Certifié
NADINE SOUGNÉ
CHANCELLERIE

Charles PICQUE.

**BIJLAGE I VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE
REGERING HOUDENDE INSTELLING VAN DE PROCEDURE TOT BESCHERMING
ALS GEHEEL VAN DE TOTALITEIT VAN DE VOORMALIGE OCTROOIPAVILJOENEN
GELEGEN NINOOFSEPOORT 1 EN 2 TE BRUSSEL**

Kadastrale gegevens : Brussel, 11de afdeling, sectie M, 12de blad, percelen nrs 2612 a en 2611 a

Beknopte beschrijving :

Het geheel bestaat uit twee kleine symmetrische gebouwen van telkens één bouwlaag met een rechthoekig plan. De gevels zijn volledig bekleed met blauwe hardsteen in afgevlakte bossage. De korte zijden en het middenrisaliet aan de lange zijden zijn opgevat als puntgevels en geopend met een rondboogarcade op Toscaanse pilasters of zuilen ; de imposten van de booglijst worden voortgezet door de doorlopende kordonlijsten. In de arcaden zijn rechthoekige muuropeningen met blind rondbogig bovenlicht ingeschreven. De centrale arcade aan de lange zijden is voorzien van een deur die voorafgegaan wordt door enkele treden. De arcaden met zuilen aan de korte, tegenover elkaar liggende zijden zijn opgevat als portiek. De achterliggende muuropeningen zetten de ordonnantie van de lange zijden voort. De vier puntgevels hebben een centrale oculus met lauwerkrans. Een kroonlijst met modillons bekroont de puntgevels.

Door een terreinverhoging rond de paviljoenen zijn een deel van de sokkel en enkele toegangstreden verdwenen.

Het dak bestaat uit twee gekruiste zadeldaken bedekt met roofing en leien en met een centrale beglaasde dakkap tussen attiekmuren.

Nr. 1, bewoond door de sluiswachter van het nabijgelegen kanaal, heeft zijn oorspronkelijk interieur behouden. Het telt drie bouwlagen. De - overwelfde - kelder is toegankelijk via een arduinen trap. De begane grond telt twee vertrekken rond een centrale trap met beglaasde kap, die naar de zolderverdieping leidt. Een deel van deze verdieping werd verbouwd tot woonruimte.

Nr. 2 staat heden leeg ; ondanks de betreurenswaardige staat van het gebouw is het oorspronkelijk plan nog zichtbaar. De centrale trap en sommige plafonds zijn evenwel verdwenen.

Historische en artistieke waarde van de goederen volgens de criteria zoals bepaald in artikel 2, 1° van de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerend erfgoed :

Samen met de paviljoenen van de Anderlechtsepoort en de Ter Kamerenbos, zijn deze gebouwen de laatste getuigen van de voormalige octrooigordel die rond de Vijfhoek liep. Deze tolgrens, die opgericht werd na de afbraak van de versterkte omwalling in het begin van de 19de eeuw, bestond uit hekken en een gracht, waarbij de verschillende doorgangen aan de stadspoorten voorzien waren van telkens twee octrooipaviljoenen. De paviljoenen dienden als wachtpost voor de controle van paspoorten en als bureaus voor de octrooien, een

gemeentelijke belasting die gehoffen werd op bepaalde waren die in de stad werden ingevoerd. De octrooipaviljoenen werden niet allemaal op hetzelfde tijdstip gebouwd en zijn het werk van verschillende architecten. Toen in 1860 het octrooirecht afgeschaft werd, werden de onnuttig geworden paviljoenen afgebroken om de lanen te kunnen verbreden of kregen ze een andere functie.

De bewaarde paviljoenen zijn van Auguste Payen jr. (1801-1877), architect van de Stad Brussel en ontwerper van het westelijk gedeelte van de ringlaan. Deze mini-stadspoorten, opgetrokken in een stijl van zuivere neoclassicistische traditie, zijn kenmerkend voor het werk van deze architect. Ze zijn een trouwe toepassing van de principes van de Franse architect en theoreticus van het neoclassicisme, J.N.L. Durand. De erg functionele gebouwen hebben allemaal hetzelfde strenge en sobere karakter maar verschillen licht wat betreft de decoratieve behandeling. Buiten hun functionele waarde dienden deze gebouwen ook de gemeentelijke macht te verheerlijken, de ingang van de stad aan te geven en bij te dragen tot de verfraaiing van de Stad.

De paviljoenen aan de Ninoofsepoort werden gebouwd in 1883-1884. Ze vertonen een sterke gelijkenis met de verdwenen paviljoenen aan de Oeverpoort. Vóór de omleiding van het kanaal in 1948-1949, bevonden ze zich op een vooruitgeschoven esplanade aan het kanaal, bereikbaar via een brug in het verlengde van de ruimte tussen de twee paviljoenen. Een van beide (het huidige nr. 2) diende als verblijf van de brugwachter, de ander helft als octrooikantoor; het tweede paviljoen werd gebruikt voor de hoofdwacht en de paspoortcontrole.

De Ninoofsepoort maakte geen deel uit van de tweede versterkte omwalling maar werd in 1816 gecreëerd om toegang te verlenen tot de pas aangelegde Ninoofsesteenweg. De huidige gebouwen vervangen een eerste poort uit 1820 die opgetrokken was met elementen van de Napoleonpoort in de Lakensestraat.

De paviljoenen van de Ninoofsepoort zijn de enige die niet verplaatst werden en die zowel buiten als binnen hun oorspronkelijke vorm bewaard hebben. Waarschijnlijk gaat het dan ook om de beste getuigen van de voormalige octrooiinrichting. Hierom en vanwege hun architecturale kwaliteiten verdienen ze om beschermd te worden en op waardige wijze terug in ere te worden hersteld.

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 05.02.1998.

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en Minister van Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen,

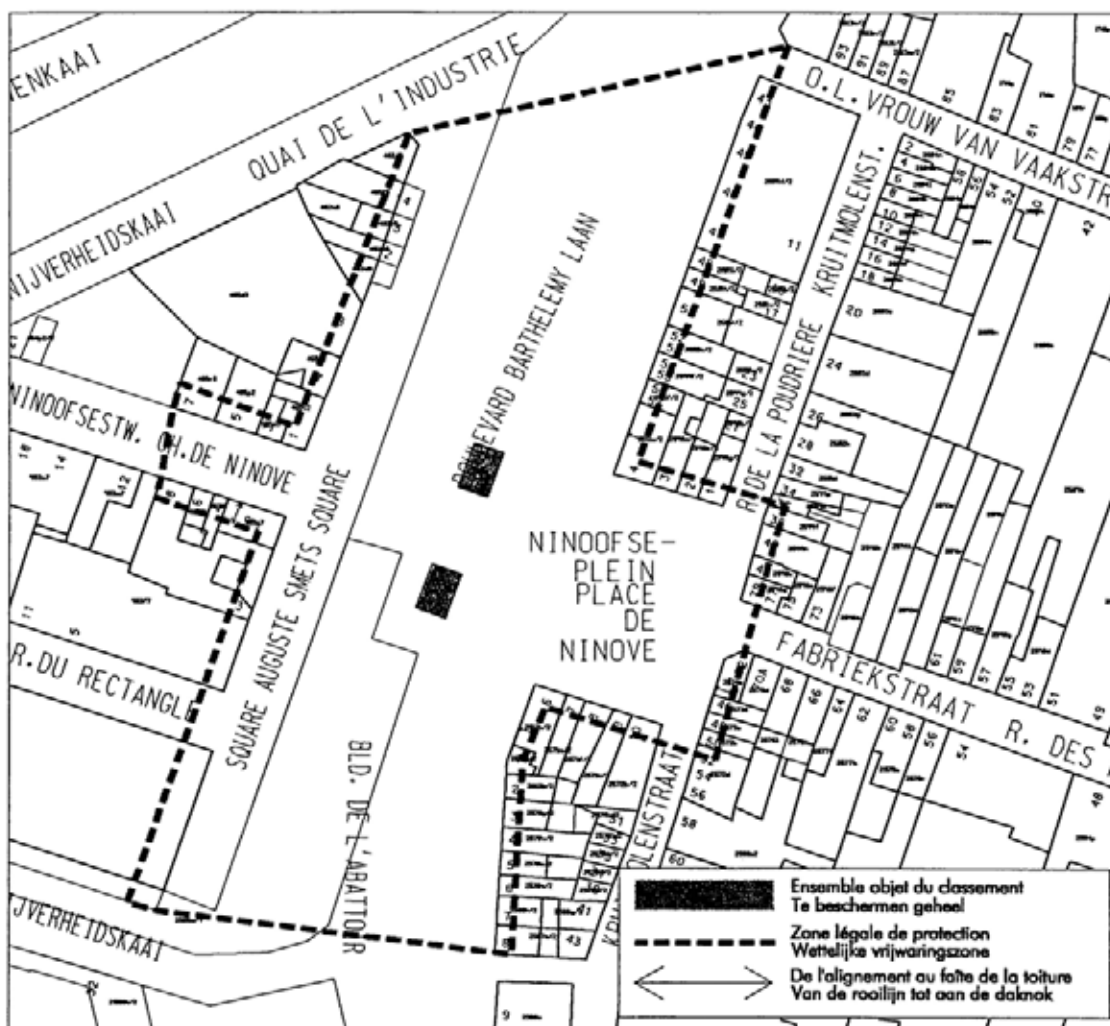
VOOR EENBLUIDEND
VERKLAARD AFSCHRIFT
NADINE SOUGNE
KANSELARIJ

Charles PICQUE.

ANNEXE II A L'ARRETE DU BIJLAGE II VAN HET BESLUIT VAN DE
 GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE
 BRUXELLES-CAPITALE ENTAMANT LA REGERING HOUDENDE INSTELLING VAN
 PROCEDURE DE CLASSEMENT COMME DE PROCEDURE TOT BESCHERMING ALS
 ENSEMBLE DE LA TOTALITE DES ANCIENS GEHEEL VAN DE TOTALITEIT VAN DE
 PAVILLONS D'OCTROI SIS PORTE DE VOORMALIGE OCTROOPAVILJOENEN
 NINOVE, 1 ET 2 A BRUXELLES GELEGEN NINOOFSEPOORT 1 EN 2 TE
 BRUSSEL

DELIMITATION DE L'ENSEMBLE ET DE
 LA ZONE DE PROTECTION

AFBAKENING VAN HET GEHEEL EN
 VAN DE VRIJWARINGSZONE

Vu pour être annexé à l'arrêté du

05.02.98

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van

05.02.98.

Le Ministre-Président du Gouvernement de la
 Région de Bruxelles-Capitale et Ministre des
 Pouvoirs Locaux, de l'Emploi, du Logement et des
 Monuments et Sites,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse
 Hoofdstedelijke Regering en Minister van
 Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting
 en Monumenten en Landschappen,

[Signature]

Nadine SOUGNÉ

Charles PICQUE.

CG - Chancellerie

BHR - Kanselarij